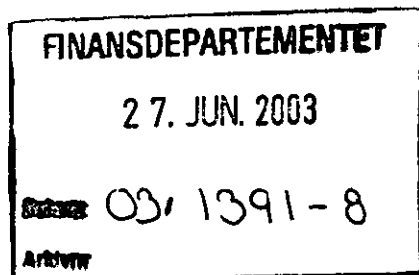

Finansdepartementet
Postboks 8008 - Dep.
0030 OSLO

Dato: 26.06.2003
Vår ref.: 2003/00199
NØA/BHM
Deres ref.: 03/1391 Ø AF

Høringsuttalelse – Innstilling fra ekspertutvalg for konkurranseutsatt sektor

Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH) har mottatt på høring rapporten fra ekspertutvalget for konkurranseutsatt sektor (Holden II-utvalget). Bakgrunnen for nedsettelsen av utvalget i november 2002 var at høy lønnsvekst gjennom flere år, og en styrket krone siden mai 2000, hadde ført til en markert svekkelse av den kostnadmessige konkurranseevnen. En viktig motivasjon for nedsettelse av utvalget har vært å skape en felles forståelse av hvilke utfordringer konkurranseutsatt sektor og lønnsdannelsen står overfor, og hvordan disse best kan møtes av partene i arbeidslivet og myndighetene

1. Innledning

Opprettholdelse av konkurranseevnen har tradisjonelt vært et sentralt element ved den norske modellen for lønnsfastsettelse. Sammenhengen mellom konkurranseevne, lønnsvekst og en balansert utvikling i norsk økonomi ble først formulert i den såkalte Aukrust-modellen på midten av 1960-tallet. På begynnelsen av 1990-tallet, i kjølvannet av det sterkeste konjunkturtilbakeslag i norsk etterkrigshistorie, bidro Solidaritetsalternativet til en ytterligere formalisering av det inntektspolitiske samarbeidet. Resultatene de første årene må karakteriseres som positive, men med et stadig strammere arbeidsmarked gjennom siste halvdel av 1990-tallet har lønnsoppgjørene vist seg å bli stadig vanskeligere å tilpasse denne modellen. På tross av at produktjonsveksten i norsk økonomi nær stanset opp gjennom 2002, etter flere år med lav vekst, ble reallønnsveksten paradoksalt nok den høyeste siden midten av 1970-tallet.

Pengepolitikken har gjennom etterkrigstiden hovedsakelig vært innrettet mot fast eller stabil valutakurs. Finanspolitikken har hatt hovedansvaret for konjunkturreguleringen. Innføringen av handlingsregelen for bruk av oljepenger og overgangen til inflasjonsmål for pengepolitikken i mars 2001 innebærer en endret arbeidsdeling mellom pengepolitikken og finanspolitikken, hvor et større ansvar for konjunkturreguleringen har blitt lagt på

pengepolitikken. Økte svingninger i kronekursen har samtidig bidratt til at koblingen mellom lønnsutvikling og konkurranseevne er blitt mindre forutsigbar.

Bakgrunnen for politikkomleggingen var å legge grunnlaget for en gradvis økning av bruken av oljepenger i norsk økonomi. En mer-inflasjon på et halvt prosentpoeng i forhold til våre handelspartnere og en gradvis flytting av ressurser fra konkurranseutsatt til skjernet virksomhet skulle skape det nødvendige realøkonomiske rom for dette.

I dag må vi konstatere at denne strategien så langt har slått feil. Høy innenlandsk etterspørsel har gjort det nødvendig å holde et rentenivå markert høyere enn våre handelspartnere. Det høye rentenivået fremstår som den klart viktigste årsaken til den kraftige styrkingen av kronen fra mai 2000 til januar 2003. Denne koblingen mellom rentenivå og kronekurs innebærer at lønnsveksten nå virker sterkere på konkurranseevnen enn tidligere.

Holden II-utvalgets utredning illustrerer at det ikke finnes enkeltstående og raske løsninger på de utfordringer som lønnsdannelsen generelt, og i konkurranseutsatt sektor spesielt, står overfor. De tiltak og virkemidler som foreslås for å få ned den høye lønnsveksten i Norge er både kjent og har vært brukt tidligere. Utvalget har videre i sin tilrådning lagt vekt på at de næringspolitiske virkemidlene som benyttes bør være av generell karakter, og går ikke inn for en næringspolitikk basert på støtte til enkeltbedrifter og enkeltbransjer. FNH støtter utvalget i dette syn. Nedenfor følger nærmere kommentarer til de forslag/vurderinger som fremkommer av utvalgets utredning.

2. Tiltak for å styrke koordineringen gjennom frontfagsmodellen

Utvalget legger til grunn at lønnsdannelsen må innrettes slik at den bidrar til en så lav og stabil arbeidsledighet som mulig. Etter utvalgets syn må dette innebære en videreføring av den norske modellen med koordinert lønnsfastsettelse samtidig som det såkalte "frontfagets" rolle i lønnsdannelsen styrkes. Utvalget finner støtte i internasjonale sammenlikninger, som viser klart lavere arbeidsledighet i land med koordinert lønnsfastsettelse enn i land der lønnsfastsettelsen finner sted på bransje- og bedriftsnivå. En styrking av frontfagets rolle bringer oss tilbake til det fundament som ble skapt av Aukrust-modellen, hvor lønnsveksten i konkurranseutsatt virksomhet innebar en mal også for andre sektorer i økonomien. FNH mener det er vanskelig å se for seg en klar nedgang i arbeidsledigheten i Norge uten at vi lykkes med å beholde et tilstrekkelig antall arbeidsplasser i lønnsom, konkurranseutsatt virksomhet. FNH deler derfor utvalgets syn om at vi må tilbake til en modell hvor lønnsoppgjøret i konkurranseutsatt sektor setter rammene for oppgjørene både i offentlig sektor og i privat sektor for øvrig. En viktig forutsetning for å styrke graden av samordning er at det samlede resultatet av lønnsoppgjøret i konkurranseutsatt sektor i størst mulig grad må være klart før andre sektorer slutfører sine lønnsforhandlinger. Utvalgets forslag om at de lokale forhandlingene for funksjonærer og arbeidere i frontfaget bør avsluttes på et tidligere tidspunkt enn i dag vil kunne være et egnet virkemiddel i så henseende.

Pengepolitikkenes innretning bygger i stor grad på forventninger om fremtidig lønns- og prisutvikling. Ifølge utvalget vil en forlengelse av tariffavtaleperiodene kunne gi større forutsigbarhet for pengepolitikken og dermed i større grad sikre en stabil rente- og valutakursutvikling. Dagens tariffavtaleperioder har normalt en varighet på to år, og hvor det i mellomoppgjøret kun forhandles om lønnsvilkår. Utvalgets modell innebærer at det fortsatt skal kunne forhandles om lønnsvilkår i mellomoppgjør(ene). FNH deler utvalgets syn om at

en forlengelse av tariffavtaleperiodene isolert sett vil kunne bety større forutsigbarhet både for bedriftenes kostnadsutvikling og Norges Banks rentesetting innenfor avtaleperioden. Hvorvidt en slik endring på sikt vil kunne bety en gjennomsnittlig lavere lønnsvekst er imidlertid mer usikkert. FNH mener uansett at ansvaret for lønnsutviklingen, herunder også tariffavtaleperiodenes varighet, i hovedsak må tillegges partene i arbeidslivet.

3. Finanspolitikken

De store kostnadene som en for sterk krone medfører for konkurranseutsatte bedrifter innebærer at innstramminger gjennom pengepolitikken alene kan få dramatiske følger for industrien i Norge. Dette innebærer at hensynet til konkurranseevnen i sterkere grad enn det som har vært tilfelle de siste årene må prege finanspolitikken. Etter innføringen av nye retningslinjer for den økonomiske politikken er det få tegn til at slike hensyn er tatt. Offentlig konsum økte i fjor med 3,2 prosent, hvilket var langt sterkere enn veksten i fastlandsøkonomien. I Bondevik-regjeringens tilleggsproposisjon høsten 2001 ble den underliggende realveksten i statsbudsjettets utgifter anslått til 1 ¼ prosent for 2002. I revidert budsjett våren 2002 ble vekstanslaget doblet til 2 ½ prosent. Regnskapstall for fjoråret viser at den faktiske veksten ble enda høyere – 3 ¼ prosent. Etter FNHs syn er det først og fremst den manglende stramheten i finanspolitikken gjennom de siste årene som har holdt lønnsveksten oppe, og dermed bidratt til å forsterke problemene for konkurranseutsatt virksomhet.

I kjølvannet av en svakere utvikling i norsk økonomi er det fra flere hold tatt til orde for en mer ekspansiv finanspolitikk. FNH vil av flere årsaker advare mot en slik utvikling. Sterk vekst i etterspørselen etter offentlig finansierte tjenester og økt bruk av oljeinntekter over statsbudsjettet har lagt grunnlaget for en situasjon hvor lønnsveksten i store deler av offentlig sektor blir høyere enn det som er forsvarlig i konkurranseutsatt virksomhet. En mer ekspansiv finanspolitikk, vil først og fremst komme offentlig og annen skjermet sektor til gode. Dette vil svekke incentivet til en nødvendig effektivisering av offentlig sektor, blant annet ved å bekrefte erfaringen fra tidligere av at høy lønnsvekst ikke går på bekostning av aktivitetsnivået. Problemene i norsk økonomi møtes etter FNHs syn nå best med en lavere rente, og derved en svakere kronkurs. FNH støtter derfor utvalgets syn om at det ikke bør åpnes for en systematisk sterkere økning i bruken av oljeinntekter enn det som følger av handlingsregelen.

4. Geografisk fleksibilitet i lønnsdannelsen

Det er etter utvalgets vurdering viktig at det er geografisk fleksibilitet i lønnsdannelsen. I privat sektor gir dette seg utslag i at lønnsnivået for en gitt type arbeidskraft som regel er høyere i sentrale enn i mindre sentrale områder av landet. Dette er ikke tilfelle for offentlig sektor, hvor samme type arbeidskraft lønnes likt uavhengig av geografisk arbeidssted. Sammen med en styrking av monopolfagenes rolle i offentlig sektor de siste årene har resultatet blitt at det er vanskelig å skaffe kvalifisert arbeidskraft i de store byene, mens arbeidskraft med de samme kvalifikasjoner ofte er lønnsledende i små kommuner. Det legges dermed press på lønningene i konkurranseutsatt virksomhet, som ofte befinner seg i distriktene. FNH deler utvalgets syn om at det er viktig med geografisk fleksibilitet i lønnsdannelsen. FNH vil samtidig understreke at en forutsetning for større fleksibilitet i lønnsdannelsen er at denne fleksibilitet også gjelder for ansatte i offentlig sektor.

5. Petroleumsfondets plasseringer og pensjonsutfordringer

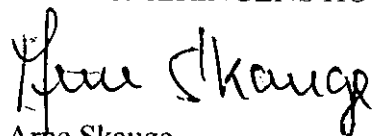
Utvalget understreker i sine vurderinger at en må stå fast ved at Petroleumsfondet skal være plassert i utlandet. Videre vises det til at en fremtidig pensjonsreform, uavhengig av hvordan denne utformes, må støtte opp under at valutainntektene fra oljevirkksomheten i all hovedsak plasseres i utenlandsk valuta.

FNH mener at forbudet for Petroleumsfondet mot å plassere midler i Norge opprinnelig var godt begrunnet. Bakgrunnen var å unngå press for at fondet skulle gjøre finansielle plasseringer i Norge som ut fra rene forretningsmessige kriterier ellers ikke ville blitt foretatt. Hvis det imidlertid kan sikres at det ligger forretningsmessige kriterier til grunn, er FNH åpne for at Petroleumsfondet også bør kunne foreta plasseringer i Norge. Det er for eksempel vanskelig å se hvorfor profesjonelle forvaltere som - ut fra hensynet til å maksimere avkastningen innenfor et forvaltningsmandat gitt av Petroleumsfondet - ønsker å investere midler i et norsk foretak, skal hindres i dette.

Også innenfor en mulig fremtidig pensjonsreform der folketrygdens pensjonsforpliktelser i større grad fonderes, bør det ikke legges restriksjoner på plasseringene så lenge disse foretas ut fra forretningsmessige kriterier og av profesjonelle forvaltere. En begrensning i plasseringsmulighetene hvor Norge utelukkes vil ellers kunne svekke avkastningen på pensjonsmidlene.

Med vennlig hilsen

FINANSNÆRINGENS HOVEDORGANISASJON

Arne Skauge
Adm. direktør

Bjørn Harald Martinsen
Underdirektør